

במדר חלף עבודתכם

כי שבר הוא לכם חלף עבודתכם

(במדבר י"ח, ל"א)

דעת הקצוה"ח

א הנה ה"קצות החושן" כתב: "ומתנות כהונה כעין שכירות לכהנים חלף עבודה". עכ"ד. - וע"ש שחידש שאפשר ליתן מתנות כהונה, ופדיון הבן, לכהן קטן. וכן אפשר ליתן בעל כרחו של הכהן, מכיון דהוי ליה כחוב שאפשר ליתנו בעל כרחו של בעל החוב, וכן לקטן.

השגת הי"ד אפרים"

ב ובהגהות "יד אפרים" בגליון השו"ע (י"ד סימן ס"א) הקשה, דמהא דחזינן דגם כהנים פסולים נוטלים מתנות כהונה, חזינן דמתנות כהונה אין זה שבר עבודה. - ומהאי טעמא נקט הי"ד אפרים", דהא דכתיב (כאן) שהמתנות הם "חלף עבודתכם", אין הכוונה ממש לשכר עבודה.

דברי הי"ד אפרים"

דיעווי"ש ב"יד אפרים" שכתב: "ומ"ש [הקצוה"ח] דהא גם הכהנים פסולים לעבודה יש להם זכיה, אדרבה זה ראהי דלאו משום חלף עבודתכם הוא, וכן הוא באמת דמתנה קריא רחמנא. ומה שנזכר בפסוק חלף עבודתכם פשיטא דאין זה דיון לשכירות דעלמא, דודאי לא היה עבודת הכהנים לקבל פרס, רק על שבחיהוה הוא דקא מדכר, שבשביל שחביבים עליו שהטיל עליהם עבודתו, נתן להם מתנות אלו". עכ"ד.

ביאור סברת הקצוה"ח

ג אכן בביאור סברת הקצוה"ח י"ל דשאני הא דבעלי מום נוטלים בקדשים אף על פי שאינם עובדים, דהוא משום שיש עבודות

שגם בעלי מום עושים אותם. ומיושב קושיית הי"ד אפרים". - ויסוד הדברים מפורש ברש"י קידושין (נ"ג) בד"ה אפילו בעל מום כו', שכתב בהא דאמרינן התם דבעלי מום חולקים בקדשים, שכתב בזה"ל: "אפילו בעל מום. שאף הם היו מתליעים בעצים ומפשיטים ומנתחים ושוחטים". עכ"ל. - אמנם יש לדחות, דאין כוונת רש"י שזהו הטעם שבעלי מום חולקים בקדשים, אלא כוונת רש"י דלכאורה קשה איך בעלי מום חולקים בקדשים, והרי אין הם שייכים לשום משמר. ועל זה תירץ רש"י, דכיון שהם יכולים להפשיט את הקדשים, אם כן יוכלו להצטרף למשמרות ולטול עמהם בקדשים, אבל עיקר הדין דבעלי מום חולקים בקדשים, הוא מפורש בסוגיא דזבחים (צ"ט) דילפינן מקראי.

בפירוש הי"ד רענן" ו"זרע

אברהם" על הספרי

ד והנה בספרי (כאן) דריש: "חלף עבודתם שהם עובדים, אם עבד יטול ואם לא עבד לא יטול". - ויעווי" בפירוש "זית רענן" ובפירוש על "זרע אברהם" שביארו דאין כוונת הספרי על לוי שאינו עובד עבודה שאינו נוטל מתנות, אלא כוונת הספרי על מי שאינו מודה בעבודה, שאינו נוטל מתנות.

פירוש הנצי"ב על הספרי

וה"ספרי דבי רב"

אולם הנצי"ב בפירושו על הספרי "עמק הנצי"ב", פירש כפשוטו, דמי שאינו עובד אינו נוטל, מטעם שהמתנות הם שכר חלף עבודה. וז"ל: "והא דכתיב חלף עבודתכם, לא תלי הכתוב אלא להיפך, דאם מכל מקום אינו עובד או שהוא בעל מום כמו שהיה בימי עזרא, אין לו שכרו". עכ"ד. וכ"כ ה"חסדי דוד" בפירושו "ספרי דבי רב" (שם).

הערה בדברי הקצוה"ח

ה והנה במש"כ הקצוה"ח דגם מתנות כהונה הם שכר עבודה של הכהנים, יעווי" בתשו' מהרש"ם (ח"ו סימן קל"ז) דדין זה תלוי בפלוגתא. וז"ל: "וראיתי בקצוה"ח סימן רמ"ג סק"ד שהעיר לחדש דבמתנות כהונה שהם שכר לכהנים חלף עבודתם יש להם זכיה כירושה ושכר עבודה. ובאמת שדבר זה תלוי באשלי רברבי, דהנה בשו"ת מוצל מאש סימן נ"ד נסתפק בזה, די"ל דדוקא בלויים הוא חלף עבודתם ולא בכהנים. אבל בזהר הרקיע להרשב"ץ מצוה נ"ו כתב בפשיטות דגם בכהנים כן הוא, ואני מצאתי באור זרוע הגדול בשו"ת שבסוף הלכות תפלה סימן קי"ג וגם בדרכי משה או"ח סימן כ"ג רמז לדברי האו"ז, ומפורש שם דכהנים ולויים לקחו תרומות ומעשרות חלף עבודתם. וכן הוא בתשו' מהר"ם בר ברוך החדשות סי' קי"ב כו'. ועיין רמב"ם וראב"ד פי"ג משמיטה ויובל ובכ"מ ומש"ל שם, ורשב"א ואסיפת זקנים ב"ק ק"י שנראה דיש בזה מחלוקת ראשונים". עכ"ד המהרש"ם.

דברי המהרש"ם עפ"י הספרי

ו ויעווי"ש בתשו' מהרש"ם הנ"ל, שהביא דהדבר מפורש בספרי, שגם מתנות כהונה הוי חלף עבודה. וז"ל: "ומצאתי בספרי פרשת קרח וז"ל כל מצות כהונה קנאו השם ונתנו לכהונה חלף עבודתם דברי רבי יאשיה, רבי יונתן אומר אף זו קנאה השם ונתנה ללויים שנאמר וכל מעשר וכו' חלף עבודתכם שהם עובדים". עכ"ד.

בגירסת הגר"א בספרי, וביאור הנצי"ב

ז אכן הגר"א גריס בספרי איפכא, אלא דדוקא מתנות לוייה הוי חלף עבודה, ולא מתנות כהונה. ויעווי" בנצי"ב בפירושו "עמק

חקרי משפט

עמותה לחקר המשפט היהודי
(ע"ר) מס' 580442473

לעמותה אישור מס הכנסה
לפי סעיף 46
לפקודת מס הכנסה.

משרד:

רח' הרב קוטלר 21 ב"ב,
טל/פקס: 03-5785091

דוא"ל:

chekermishpat@gmail.com

Chikrei Mishpat Institute

Office:

21 Harav Kotler St.

Bney Brak

Tel / fax: 03-5785091

הנצי"ב, ובתשובתו "משיב דבר" (ח"ד סימן י"א) שביאר דכונת הספרי דלדעת רבי יאשיה מתנות כהונה אינו שכר עבודה, אלא גם ללא שהכהנים היו נוטלים מתנות כהונה היה הקב"ה נוטלם, רק שהקב"ה נתנם במתנה לכהנים, משא"כ מעשר ראשון הניתן ללויים ניתן להם מישראל בשכר עבודתם. ורבי יונתן פליג וס"ל דגם מתנות לויים מלבד דהוי שכר עבודה הוי ג"כ מתנה מהקב"ה, והא דאיתא בספרי "חלף עבודתכם, אם עבד יטול ואם לא עבד לא יטול", קאי דוקא על הלויים דמעשר ראשון שניתן להם הוי חלף עבודתם, אבל בכהנים דהוי מתנה מקב"ה אינו תלוי בעבודה. וחזינן דדוקא מתנות לוייה הוי שכר עבודה, ולא מתנות כהונה.

